

Over dure verjaardagsfeestjes en lege Valentijnstafels: de 'no show fee'

Sander Van Loock, Frederik Peeraer, Ilse Samoy, Dorien Vervoort, Elisabeth Verjans, Wannes Vandenbussche

De actualiteit is voor professoren en assistenten verbintenissenrecht altijd al een dankbare bron van inspiratie geweest om hun studenten te boeien tijdens hoorcolleges en practica. Onlangs viel ons oog op een artikel in de Standaard over een onfortuinlijke vijfjarige Britse knaap. Die kwam niet opdagen op het verjaardagsfeestje van een vriendje en kreeg prompt in zijn schooltas de rekening gepresenteerd. De organiserende ouders vroegen 16 pond voor de reservatiekosten van een indoor skipiste. Daarnaast werd op 14 februari opnieuw Valentijn gevierd. Op deze hoogdag van de liefde waren de meeste restaurants op voorhand volgeboekt. Tot ergernis van de restauranthouders kwamen een aantal mensen op de avond zelf niet opdagen, waardoor hun tafel leeg bleef staan. Dit zette ons aan het denken over de grenzen van het domein van juridische verbintenissen en de opmars van de *no show fee*.

Juridische verbintenis?

De studie van het recht verandert een mens. De bril waardoor een jurist naar de wereld kijkt, is er één van wilsuitingen, verbintenissen, aansprakelijkheden, etc. Al gauw loopt hij het gevaar om overal juridische verbintenissen te gaan ontwaren en de werkelijkheid in de eerste plaats als dusdanig te ontleden. Het is voor elke jurist dan ook een boeiende les in nederigheid om zich (opnieuw) ervan bewust te worden dat sommige domeinen niet door het recht worden beheerst. In de eerste les verbintenissenrecht leert een rechtenstudent dat voor het ontstaan van een juridische verbintenis een partij de bedoeling moeten hebben om zich juridisch te binden. Aangezien de vrijheid als uitgangspunt geldt, wordt de wil van een partij om zich juridisch te verbinden, niet vermoed. In die les wordt ook (kort) vermeld dat er naast juridisch afdwingbare verbintenissen ook afspraken zijn waarbij men niet de bedoeling heeft om zich juridisch te verbinden. Dat is met name het geval voor affectieve of sociale afspraken. Bij een afspraak met een vriend om naar de film te gaan of een museum te bezoeken, heeft niemand van ons de wil om zich juridisch te verbinden. Dergelijke afspraken vinden plaats buiten het domein van het recht. Het lijkt overigens absurd om op dergelijke afspraken het gehele verbintenisrechtelijke arsenaal los te laten. Wat als de andere persoon niet tijdig of helemaal niet komt opdagen? Eisen we dan een gedwongen uitvoering *in natura*, eventueel onder verbeurte van een dwangsom? Of een schadevergoeding? Kan onze vriend zich eventueel proberen te verweren door een beroep op overmacht? Of kan hij proberen te argumenteren dat de afspraak eigenlijk nietig was, met een beroep op dwaling of bedrog? Het moge duidelijk zijn dat het onwenselijk is om dergelijke sociale verhoudingen te gaan juridiseren. Dat zou de sociale relaties bovendien niet ten goede komen. Sociale afspraken worden in eerste instantie sociaal gesanctioneerd. Wanneer een vriend meerdere malen zonder verwittiging niet opdaagt voor een avondje cinema, zal ik in de toekomst aarzelen om nog met hem een afspraak te maken. Wanneer ik zijn ticketje al gekocht heb, kan ik natuurlijk op basis van onze vriendschap de terugbetaling ervan vragen en zal het van zijn goodwill afhangen of hij al dan niet betaalt.

Of er in een bepaald geval juridisch bindende afspraken of slechts louter sociale afspraken ontstaan zijn, moet *in concreto* worden beoordeeld. De grens kan immers flou zijn. Er kunnen verschillende factoren zijn die tot het besluit leiden dat men het domein van de sociale afspraken verlaat. Dat kan het geval zijn wanneer we niet langer naar de cinema gaan (en het slechts om – relatief – lage bedragen gaat), maar we met vrienden voor drie weken een vakantievilla huren en één van ons de gehele reservatie op zich neemt. Wanneer de afspraak een belangrijke vermogenswaarde heeft, zou dat een element kunnen zijn in de beoordeling ten voordele van een kwalificatie als juridisch verbindende afspraak. Het oordeel of er sprake is van een juridisch verbindende afspraak zal afhangen van alle relevante omstandigheden

en de heersende verkeersopvattingen. In ieder geval, waar het recht moet tussenkomen, is de vriendschap wellicht al lang bekoeld.

In het geval van de vijfjarige knaap is het te vergezocht om in de aanvaarding van de uitnodiging een juridisch verbindende afspraak te zien. Het was een puur sociale afspraak, die hoogstens gesanctioneerd kan worden door het uitblijven van een uitnodiging voor het volgende verjaardagsfeestje. Hoewel het wat vreemd mag lijken, zou het in theorie wel mogelijk zijn geweest om in de uitnodiging te vermelden dat er een vergoeding verschuldigd zal zijn, wanneer je na bevestiging toch niet komt opdagen. Dat is de vraag naar de *no show fee*.

No show fee

In de commerciële wereld zijn *no show fees* schering en inslag. Het voorbeeld van de lege Valentijntafels doet denken aan het reserveren in een exclusief restaurant, waarbij een vergoeding wordt geëist wanneer de eters niet zouden komen. Op de website om met een tandarts een afspraak te maken, wordt melding gemaakt van een verplichte forfaitaire vergoeding bij het niet opdagen. Het hotel houdt zich bij de reservering van een kamer het recht voor om bij niet verschijnen van de gast op de geplande avond van aankomst de eerste nacht in rekening te brengen en de boeking te beëindigen. Op de uitnodiging voor een gratis nieuwjaarsreceptie worden de genodigden erop attent gemaakt dat bij het niet verschijnen na een inschrijving een bepaalde vergoeding in rekening zal worden gebracht. In het geval van de gratis nieuwjaarsreceptie lijkt de opname van een *no show fee* in de uitnodiging nog het meest op een sociale afspraak die gejuridiseerd wordt. Het al dan niet aanwezig zijn op de receptie blijft in essentie een sociale afspraak, die niettemin aangevuld is met de juridisch afdwingbare verbintenis om ingeval van niet opdagen de kosten te vergoeden.

In die contexten kan een *no show fee* uiteraard tegemoet komen aan terechte (commerciële) belangen. De tandarts die een tijdslot voor een patiënt vrijhoudt, het restaurant dat een tafel voorbehoudt, het hotel dat een kamer opruimt en voor een boeker vrijhoudt, allemaal hebben ze een legitiem belang om zich te beschermen tegen de situatie waarbij de persoon die gereserveerd had, om welke reden dan ook, niet komt opdagen. Niet alleen hebben ze waarschijnlijk reeds kosten gemaakt in de voorbereiding van de uitvoering van hun overeenkomst, ze lijden ook schade doordat ze op dat tijdstip een andere klant of patiënt mislopen. De opname van een *no show fee* verplicht de partij in wiens voordeel het beding is opgenomen natuurlijk niet om zich erop te beroepen. Er kunnen allerlei sociale, commerciële of andere redenen zijn om dat niet te doen en integendeel blijkt te geven van een commerciële geste. De tandarts kan de patiënt die zijn afspraak uit het oog verloren was, voor die ene keer ontzien op basis van de jarenlange opgebouwde verstandhouding. Het restaurant waar ik al lang klant ben, kan oordelen dat mijn toekomstige etentjes daar belangrijker zijn dan wat de *no show fee* die ene keer zou opbrengen.

Het spreekt voor zich dat een *no show fee* slechts deel van de overeenkomst uitmaakt wanneer deze ten laatste bij het sluiten van de overeenkomst ter kennis gebracht is en aanvaard werd. Wanneer we telefonisch een afspraak maken bij de tandarts en de *no show fee* slechts in de wachtzaal vermeld wordt, maakt die geen deel uit van de overeenkomst. Staat bij de online module om een tafel te reserveren vermeld dat het restaurant zich een vergoeding voor niet opdagen voorbehoudt, is er wel sprake van een dergelijke kennisgeving. Wanneer die voldoende duidelijk is, mag uit het gebruik van de module een aanvaarding van die *no show fee* blijken. Dat is ook het geval wanneer we telefonisch reserveren en de *no show fee* tijdens het gesprek wordt vermeld, al zal het niet eenvoudig zijn om die mondelinge vermelding nadien te bewijzen.

Maakt de *no show fee* deel uit van de overeenkomst, dan rijst de vraag of zij geldig is. Het antwoord op die vraag is te vinden in het gemeen verbintenissenrecht en in eventuele bijzondere wetgeving die op het geval van toepassing is. De kwalificatie van het beding bepaalt welke redenering we moeten volgen. Beschouwt men het beding als een opzegbeding, dan is het beding in het gemeen recht slechts ongeldig bij strijdigheid met de openbare orde, bijvoorbeeld wanneer de onderneming speculeert op niet-nakoming. Betreft het een overeenkomst tussen een onderneming en een consument waarop de onrechtmatige

bedingenleer uit het Wetboek van Economisch Recht van toepassing is, dan kan het beding nietig zijn wanneer het leidt tot een kennelijk onevenwicht tussen de prestaties van de consument en de onderneming ten nadele van de consument (art. I.8.22° WER of het foutief genummerde I.8.20° WER wanneer de onderneming een beoefenaar van een vrij beroep is). Kwalificeert men het daarentegen als een schadebeding, dan kan de rechter een overmatige *no show fee* matigen op basis van art. 1231 BW. Het Wetboek van Economisch recht eist bovendien dat bij schadebedingen in een gelijkwaardige vergoeding wordt voorzien in het geval de onderneming haar verplichtingen niet nakomt (art. VI.83.17° WER of XIV.50.17° WER) en, zelfs als dat het geval is, dat het schadebeding niet overdreven hoog is (art. VI.83.24° of XIV.50.24° WER).

We besluiten met de vraag of los van de aanvaarding of geldigheid, het wenselijk is om sociale afspraken (zoals de uitnodiging voor een verjaardagsfeestje) te laten gepaard gaan met een 'no show fee'. Uiteraard gelden er in het maatschappelijk verkeer normen van betamelijkheid en zorgvuldigheid die moeten worden gerespecteerd, maar 'vriendschap is vriendschap' en 'recht is recht'. Laten we die – ook al zijn we juristen – toch proberen uit elkaar te houden.

(De auteurs zijn allen verbonden aan de afdeling privaatrecht, KU Leuven)